

Kommentti Lehikoiselle, Yläoutiselle ja Pekkariselle

Roope Uusitalo, Kaisa Kotakorpi, Mikko Puhakka ja Anneli Anttonen

Kiitämme Sami Yläoutista, Anita Lehikoista ja Jukka Pekkarista talouspolitiikan arviointineuvoston raporttia koskevista kommentteista. Kommentit olivat varsin myötäsukaisia, joten kiivasta debattia on vaikea saada aikaan. Vastamme kuitenkin lyhyesti muutamaan kohtaan.

1. Finanssipolitiikka ja suhdanteet

Arviointineuvoston raportissa finanssipolitiikan keventämistä arvosteltiin lähinnä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyden vaarantumisen, ei esimerkiksi suhdanteiden kärjistämisen vuoksi. Nykylaskelmien mukaan julkisen sektorin menot ja tulot eivät ole tasapainossa. Budjetti on nousukaudellakin alijäämäinen. Menojen ja tulojen yhteensovittaminen vaatisi nykylaskelmien mukaan välitöntä ja pysyvää sopeuttamista, jonka mittaluokka on noin 3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Tämän kestävyysvajearvion suuruus riippuu tulevaisuutta koskevista odotuksista ja niihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Varsinaista erimielisyyttä kestävyysvajeen suuruusluokasta ei silti ekonomistikunnassa ole. Valtiovarainministeriön omien laskelmien mukaan edes tuotavuuden ennakoitua nopeampi kasvu ei riitä kestävyysvajeen korjaamiseen (Valtiovarainministeriö 2017, 90).

Yläoutisen mukaan veropäätökset, joihin finanssipolitiikan keventyminen liittyy, ovat pikemminkin rakennepolitiikkaa, jonka tavoitteena on “suhdannepoliittisen hienosäädön sijaan julkisen talouden kestävyuden ja julkisten palveluiden rahoituspohjan turvaaminen pitkällä aikavälillä sekä työllisyyden ja talouden kasvun edellytysten parantaminen.”

Tätä Yläoutisen kommenttia on mielenkiintoista verrata valtiovarainministeriön kansliapäällikön Martti Hetemäen *Kansantaloudel-*

VTT Roope Uusitalo (roope.h.uusitalo@jyu.fi) on taloustieteen professori Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa ja talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja, KTT Kaisa Kotakorpi (kaisa.kotakorpi@vatt.fi) on taloustieteen professori Turun yliopistossa ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimusprofessori, PhD. Mikko Puhakka (mikko.puhakka@oulu.fi) on taloustieteen professori Oulun yliopistossa ja YTT Anneli Anttonen (anneli.anttonen@uta.fi) on sosiaalipolitiikan professori Tampereen yliopistossa.

lisessä aikakauskirjassa 2/2009 ilmestyneeseen kirjoitukseen finanssipolitiikan elvytyksestä (Hetemäki 2009). Siinä Hetemäki laskee elvytykseen kaikki verotuloja pienentävät ja menoja kasvattavat päätökset, myös esimerkiksi työnantajien kansaneläkemaksun poiston ja elintarvikkeiden arvonlisäveron keventämisen.

Ehkä loogisinta on todeta, että veropäätökset ovat sekä finanssipolitiikkaa että rakennepolitiikka ja tämän lisäksi vielä tulonjakopolitiikkaa. Ideaalitulanteessa veropäätökset olisivat kaikista näistä näkökulmista perusteltuja. Usein tavoitteet ovat kuitenkin ristiriidassa keskenään. Raportin keskeinen viesti olikin, että tämä ristiriita on nyt pienempi kuin pari vuotta sitten, jolloin suhdannepoliittisista syistä veronkiristyksiä oli tarve välttää alijäämien kasvamisen uhallakin. Nykyisessä suhdannetilanteessa veronkevennyksiä on vaikea perustella sen paremmin suhdannepolitiikalla kuin julkisen talouden kestävyydelläkään. Hallituksen veropäätöksissä ei ole kyse pelkästään verotuksen painopisteen siirtämisestä työn verotuksesta kulutuksen verotukseen, vaan verotuksen siirtämisestä tulevaisuuteen.

Arviointineuvosto on aiemmissa raporteissaan todennut, että yleisillä tuloveronkevennyksillä on suhteellisen pieniä vaikutuksia työllisyyteen. Jos veronkevennyksiä halutaan tehdä erityisesti työllisyyden edistämiseksi, pitäisi veropäätösten työllisyysvaikutuksia arvioida nykyistä perusteellisemmin ja etsiä tehokkaimpia mahdollisia tapoja työllisyyden edistämiseen. Tässä mielessä esimerkiksi työllistymisveroasteen pienentäminen varhaiskasvatusmaksuja alentamalla on tehokkaampaa rakennepolitiikkaa kuin yleinen tuloveroalennus.

2. Erityisteemat

Jukka Pekkarinen nostaa kommentissaan esille arviointineuvoston pitkän toimikauden. Kieltevästä viisivuotinen pesti on työmäärältään melko suuri. Lisäksi neuvoston kommentit voisivat olla vaihtelevampia, jos sen toimikaudet olisivat lyhyempiä ja jäsenet vaihtuisivat tiheämmin. Toisaalta esimerkiksi julkisen talouden kestävydestä muistuttaminen kuuluu neuvoston perustehtäviin riippumatta sen uutisarovasta. Pientä vaihtelua arviointineuvoston raportteihin tuo nykyisellään raporttien vuosittain vaihtuvat teemat.

Tämän vuoden raportissa nostimme erityisteemana esille koulutus- ja innovaatiopolitiikan, jota opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö Anita Lehtinen kirjoituksessaan kommentoi.

Suurta erimielisyyttä ei arviointineuvosto onnistu koulutuspolitiikkaa koskevissa kommentissaan nostamaan. Koulutustason kohottaminen ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen, toisen asteen koulutukseen suorittaneiden osuuden kasvattaminen ja korkeakoulutuksen tehostaminen ovat olleet ministeriön listalla jo pitkään. Raportissa kommentoidaan positiiviseen sävyyn monia viimeaikaisia muutoksia kuten varhaiskasvatusmaksujen alentamista, ammatillisen koulutuksen reformia, luokkakokojen pienentämistä ja korkeakoulujen valintakoeuudistusta. Eroja syntyy lähinnä konkreettisten toimenpiteiden kohdalla. Arviointineuvosto yrittää avata keskustelua oppivelvollisuusiästä ja korkeakoulujen aloituspaikkamäärästä.

3. Raportin vastaanotto

Arviointineuvoston raportteja on käsitelty mediassa melko laajasti. Myös kritiikkiä löytyy, joskin kovempaankin debattiin olisimme olleet valmiita. Jukka Pekkarinen peräänkuuluttaa politiikan valmistelusta vastaavilta virallisempaa valmisteltua vastinetta arviointineuvoston raportissa esiin nostettuihin teemoihin.

Tällaiselle vastineelle varmaankin olisi julkisessa keskustelussa paikkansa. Toisaalta valtiovarainministeri on raporttia jo julkisesti kommentoinut ja valtiovarainministeriön virkamiehet valmistelleet siihen laajaan kommentointikierrokseen perustuvan tässä lehdessä ilmestyneen vastauspuheenvuoron. Vaikka Sami Yläoutinen kommentissaan varovaisesti toteaa, ettei hänen puheenvuoronsa välttämät-

tä edusta ministeriön kantaa, kelpaa meille hyvin tällainenkin julkinen käsittely.

Lisää kommentteja raportin teemoihin toivoisimme vielä kollegoilta. Yhtenä talouspolitiikan arviointineuvoston tehtävänä on lisätä talouspolitiikkaa koskevaa keskustelua. Keskustelunavaus on nyt taas tehty ja keskustelua sopii mieluusti jatkaa. □

Kirjallisuus

- Hetemäki, M. (2009), "Finanssipolitiikan elvytyksestä", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 105: 146–167.
- Valtiovarainministeriö (2017), *Taloudellinen katsaus Kevät 2017*, Valtiovarainministeriön julkaisu 17a/2017.